

بررسی طرح تحول نظام سلامت از دیدگاه قرآن کریم

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۶/۱۳

دریافت مقاله: ۹۹/۴/۱۵

چکیده

روح الله محمدی (PhD)^{۱*}

مهدی یوسفی (MD student)^۲

۱. دانشکده علوم قرآنی شاهرود، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، شاهرود، ایران.

۲. دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شاهرود، شاهرود، ایران.

*نویسنده مسئول: روح الله محمدی

شاهرود، بلوار دانشگاه، روبروی پلیس راه، دانشکده علوم قرآنی شاهرود.

تلفن: ۰۲۳ ۳۲۳۰۰۲۶۷

فاکس: ۰۲۳ ۳۲۳۰۰۲۶۷

Email:

roohollah.mohammadi88@gmail.com

سابقه و هدف: طرح تحول نظام سلامت یک انقلاب در حوزه سلامت کشور است که دارای هشت بسته خدماتی از قبیل عدالت اجتماعی، برابری انسان‌ها، مبارزه با فساد اداری و دفاع از محرومان است که نشان می‌دهد سعی در حل مشکلات مردم، تسهیل فرزندآوری، مبارزه با اعمال قبیح، توجه به علم و آموزش و خدمت رسانی دارد. از آن‌جا که قرآن کریم کتاب مقدس دین اسلام و اسلام کامل‌ترین دین و دین رسمی کشور ایران است؛ مطالعه حاضر در صدد بررسی تطبیقی اهداف طرح تحول نظام سلامت با قرآن کریم و تأکیدی بر کارآمدی آن می‌باشد.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه کتابخانه‌ای به روش توصیفی-تحلیلی است که با مطالعه طرح تحول سلامت به استخراج مولفه‌های آن و تطبیق هر یک از این مولفه‌ها با قرآن کریم، آیات مرتبط با اهداف دستورالعمل‌ها استخراج گردیده است و مبنای قرآنی آن نشان داده شده است. در این پژوهش همه موارد اخلاقی رعایت شده است؛ علاوه بر این نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: پس از بررسی متون مورد استفاده، یافته‌ها نشان داد؛ موضوعاتی از قبیل عدالت اجتماعی، برابری انسان‌ها، مبارزه با فساد اداری و رشوه، دفاع از محرومان و نیازمندان، تأکید بر محوریت اقشار آسیب‌پذیر، سعی در حل مشکلات مردم و افزایش رضایتمندی آن‌ها، تسهیل فرزندآوری، مبارزه با اعمال قبیح و توجه به آموزش و تربیت و علم در کشور از مهم‌ترین مولفه‌های قرآنی طرح تحول نظام سلامت به شمار می‌رود.

نتیجه‌گیری: بررسی بندهای این طرح نشان از هماهنگی بین این طرح و آموزه‌های قرآنی است. امید است تحقق این طرح نقطه عطفی در اجرای نظام سلامت پایدار مبتنی بر آموزه‌های وحیانی باشد.

واژگان کلیدی: نظام سلامت، طرح تحول، قرآن کریم

مقدمه

دستورالعمل ۲: برنامه حمایت و ماندگاری پزشکان در مناطق محروم که مختصری از اهداف این برنامه ارتقاء سطح کیفیت خدمات سلامت در مناطق کمتر توسعه یافته کشور با هدف افزایش دسترسی مردم به خدمات بهداشتی در سطح ۲ و ۳ و جذب و ماندگاری پزشکان در مناطق تدوین شده با اجرای بسته تشویقی در مناطق کمتر توسعه یافته که باعث وجود تمام‌وقت پزشکان در منطقه و کاهش هزینه پرداختی از جیب مردم است که برخی از تعهدات آن‌ها در آن مناطق، عدم دریافت هرگونه وجهی خارج از روال رسمی صندوق نمی‌باشد.

دستورالعمل ۳: شامل حضور پزشکان متخصص مقیم در بیمارستان‌هاست که مختصری از اهداف این برنامه به منظور بهره‌مندی از خدمات درمانی از طریق حضور دائم پزشکان متخصص در بیمارستان‌ها و ارائه به موقع خدمات درمانی و ۲۴ ساعته می‌باشد.

دستورالعمل ۴: ارتقای کیفیت خدمات ویزیت در بیمارستان‌های وابسته به وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی که مختصری از اهداف حداکثر استفاده از امکانات آموزشی و درمانی برای افزایش انگیزه در ارائه‌دهندگان خدمات و ارتقای

اصلاح نظام سلامت در کشورهای با تجربه‌های مختلف و درعین حال با اهداف مشترک رو به رو بوده است و در ایران نیز می‌توان به بعضی از تجربه‌ها اشاره کرد که راه‌اندازی شبکه‌های بهداشت و درمان کشور از جمله آن‌هاست (۱ و ۲). با در نظر گرفتن سیاست‌های کلی از جانب رهبر معظم انقلاب و توجه ریاست محترم جمهور، طرح تحول نظام سلامت از ۱۵ اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ با ۸ بسته خدمتی و با اهداف گوناگون ارائه شد که شامل:

دستورالعمل ۱: برنامه کاهش میزان پرداختی بیماران بستری در بیمارستان‌های وابسته به وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی که مختصری از اهدافش حفاظت مالی شهروندان در برابر هزینه‌های سلامت با محوریت اقشار آسیب‌پذیر از طریق سازماندهی خدمات بیمارستانی و کاهش پرداخت سهم بیماران در بیمارستان‌ها و جمعیت هدف این مقوله کلیه ایرانیان واجد بیمه سلامت می‌باشد (همه ایرانیان بدون بیمه واجد بیمه سلامت هستند) که این دستورالعمل به استثناء چند مورد است: ۱- هزینه جراحی‌ها و اقدامات زیبایی، ۲- هزینه اقامت در VIP. ۳- هزینه خدمات ناشی از جرح و ضرب. ۴- هزینه ناشی از خودکشی‌ها.

سلامت فرد و حیات طیبه می‌داند راهکاری بسیار موثر در جلوگیری از بیماری‌های روانی است (۱۱).

معاضدی و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی روش‌های حفظ سلامت روان از منظر قرآن کریم پرداخته و به نقش دین در سلامت روان اشاره کرده است (۱۲). خاکپور و همکاران (۲۰۱۳) با موضوع کارکردهای تربیتی عمومی و نقش آن در سلامت روان از دیدگاه قرآن پرداخته و خودشناسی، خدانشناسی، هستی‌شناسی و نگاه هدفمند به هستی و اعتقاد به روز بازپسین را از عوامل مهم در تربیت برشمرده که نقش بسزایی در سلامت روان دارند (۱۳).

عالی‌پور و همکاران (۲۰۱۴) موضوع حلال و معیارهای بهداشتی مواد غذایی از دیدگاه قرآن را مورد بررسی قرار داده و به مشکلات بهداشت غذایی اشاره نموده‌اند و با بیان عدم کفایت تلاش‌ها در جهت بهداشتی و بالا بردن کیفیت مواد غذایی؛ با استناد به آیات قرآن بر اهمیت طعم حلال تاکید کرده است (۱۴). اما با این حال تاکنون پژوهشی که به بررسی طرح نظام سلامت و تطبیق آن با قرآن کریم پرداخته باشد، صورت نگرفته است که هدف این پژوهش است.

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه مروری و تطبیقی است که مبنا و معیار تجزیه و تحلیل آن بر محور آموزه‌های قرآنی است و با استفاده از روش پژوهش کیفی از نوع توصیفی-تحلیلی انجام گردیده است. در این مطالعه برای استخراج و تدوین مطالب از منابع کتابخانه‌ای و نرم‌افزارهای قرآنی استفاده گردید؛ یعنی مطالعه با استناد به مولفه‌های طرح نظام سلامت و مبانی برخاسته از آیات قرآن و و نیز بهره‌گیری از پژوهش‌های مربوط و مبانی نظری انجام شد. بر این اساس مولفه‌های طرح نظام سلامت از منظر قرآن در هشت مقوله اصلی مطرح گردید که عبارتند از: عدالت اجتماعی، حمایت از محرومان، مبارزه با مفسدان، دفاع از محرومان و نیازمندان، ناپسند شمردن اعمال ناشایست، تاکید بر باروری و فرزندآوری، خدمت‌رسانی و تاکید بر محوریت اقشار آسیب‌پذیر و سعی در حل مشکلات مردم و افزایش رضایتمندی آن‌ها، نظارت همگانی و توجه به علم و تربیت و آموزش. منابع مورد استفاده شامل کتاب‌ها، مقاله‌ها و متون اسلامی هستند که شامل قرآن کریم، معجم‌های قرآنی جهت استخراج آیات و نیز نرم‌افزار جامع‌التفاسیر جهت استفاده از تفسیر آیات می‌باشد. جستجوی منابع بدون محدودیت و به زبان‌های فارسی و انگلیسی صورت گرفته است.

یافته‌ها

مولفه‌های طرح نظام سلامت و مبانی قرآنی آن

در این بخش، ضمن تبیین مولفه‌های این طرح، به مبانی قرآنی آن اشاره می‌کنیم:

۱- عدالت اجتماعی

از اهداف مهم این طرح دستورالعمل ۱ و ۲ آن است که مبتنی بر محوریت اقشار آسیب‌پذیر و ارتقای عدالت در دسترسی و بهره‌مندی مردم و اجرای صحیح نظام سطح‌بندی است. عدالت‌محوری یکی از مسائل مهم در نظام اجتماعی است که خداوند در آیه ۹۰ سوره نحل به آن تاکید دارد: «در حقیقت خدا به دادگری و نیکوکاری و بخشش به خویشاوندان فرمان می‌دهد و از کار زشت و ناپسند و ستم باز می‌دارد به شما اندرز می‌دهد باشد که پند گیرید» (۱۵).

کیفیت ویزیت و بهبود فرآیندهای آموزشی از طریق کیفیت ویزیت سرپایی که باعث توجه به بخش آموزش و تربیت در کشور است.

دستورالعمل ۵: که برنامه ارتقای کیفیت هتلیتینگ در بیمارستان وابسته به وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی که مختصری از اهدافش یک‌پارچه‌سازی کیفی و کمی خدمات هتلیتینگ و استانداردسازی آن‌ها بر حسب نیازها و انتظارات خدمات گیرندگان و افزایش رضایتمندی بیماران می‌باشد.

دستورالعمل ۶: برنامه حفاظت مالی از بیماران صعب‌العلاج خاص و نیازمند می‌باشد که مختصری از اهدافش حفاظت مالی از بیماران در برابر هزینه‌های کم‌رشدن سلامت و توسعه مراقبت‌های نظامند از بیماران ویژه می‌باشد.

دستورالعمل ۷: این دستورالعمل برنامه ترویج زایمان طبیعی می‌باشد که مختصری از اهدافش ارتقای شاخص سلامت مادران و نوزادان از طریق کاهش سزارین و افزایش انگیزه ارائه‌دهندگان خدمت در جهت افزایش زایمان طبیعی است.

دستورالعمل ۸: شیوه‌نامه نظارت بر حسن اجرای برنامه تحول نظام سلامت که برای متخلفین اعم از اعضای هیأت علمی و ... می‌باشد.

این طرح در سال ۱۳۹۳ به طور رسمی در کشور و کلیه دانشگاه‌های علوم پزشکی با هدف اولیه تکمیل حلقه حفاظتی مردم در مقابل هزینه‌های سلامت شروع به فعالیت نمود (۳).

اجرای این طرح با افزایش رضایتمندی از نظام سلامت در بین تمام اقشار جامعه همراه بوده (۴) و البته علاوه بر آن سایر اجزاء نظام سلامت همچون وزارت بهداشت هم نیز متاثر شده‌اند (۵). از آنجا که قرآن کتاب مقدس دین اسلام است و در باور مسلمانان سخنان خداست که به صورت وحی از سوی او توسط جبرئیل بر پیامبر اسلام محمد بن عبدالله نازل گردیده است (۶) مسلمانان قرآن را بزرگترین معجزه حضرت محمد (ص) و روشن‌ترین دلیل بر پیامبری او می‌دانند (۷). در ایران، اسلام دین رسمی کشور و دین ۹۹/۴ درصد جمعیت آن کشور است (۸). از این رو، این پژوهش به تطبیق طرح تحول نظام سلامت و اهداف آن با آیات قرآن کریم می‌پردازد و با تاکید بر وجوه مثبت این طرح به مبانی قرآنی طرح تحول نظام سلامت اشاره می‌کند.

طبق بررسی‌های نویسنده در اسناد و مدارک موجود، مطالعه‌ای که طرح تحول نظام سلامت و ارتباط آن با قرآن کریم را بررسی کرده باشد یافت نشد. هر چند مطالعات زیادی در ارتباط با جنبه‌های مختلف سلامت از دیدگاه قرآن کریم بررسی شده است. مثلاً ابراهیمی جویمی و همکاران (۲۰۱۵)، اصول اخلاقی اقتصادی را از دیدگاه قرآن مورد بررسی قرار داده و توزیع صحیح را نیاز بشر و ضرورت برای زندگی او دانسته و موجب تقویت رابطه خالق با خلق می‌داند (۹).

بجاری و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله‌ای با عنوان عوامل بازدارنده به ثمر رسیدن رنج و تلاش و نقش آن در سلامت روان با تاکید بر قرآن، عدم اراده قوی و بی‌تدبیری و تصور تلاش و تکبر و عدم اخلاص، نفاق و بی‌هدفی از مهمترین عوامل درونی به ثمر نرسیدن رنج و تلاش از دیدگاه آیات است (۱۰).

طهماسبی بلداجی و همکاران (۱۳۹۵)، به بررسی شاخصه‌های فرهنگ اسلامی جهت تامین سلامت فردی و اجتماعی از منظر قرآن پرداخته‌اند و هدف فرهنگ اسلامی را رشد و شکوفایی جامعه‌ی بشری و رسیدن به کمال معرفی کرده است. مهمترین شاخصه‌ها در بعد فردی اقامه‌ی نماز، روزه، زکات، خمس و حج و در بعد اجتماعی امر به معروف و نهی از منکر، مشورت، وحدت، برابری همگان در برابر قانون و ارتباط فرد با جامعه است و اجرای شاخصه‌ها را موجب

با نگاهی به آیات قرآن، این معنا به دست می‌آید که رشوه‌گیری اختصاص به صاحبان قدرت در حاکمیت ندارد، بلکه صاحبان قدرت اجتماعی نیز ممکن است از جایگاه خویش برای مقاصد مالی سوء استفاده کنند؛ چنان‌که احبار و دانشمندان شریع اسلامی با سوءاستفاده از مقام و منزلت اجتماعی که به عنوان عالم اسلامی کسب کرده بودند، به رشوه‌خواری اقدام می‌کردند (۲۴).

از نظر آموزه‌های قرآن، رشوه گرفتن و رشوه‌خواری عملی زشت و ناپسند است. خدا در قرآن از رشوه گرفتن به عنوان «سُحْت» یاد می‌کند (۲۴ و ۲۵). باید توجه داشت که واژه «سحت» به معنای پوست‌کنی از درخت یا حیوانات است (۲۶). از نظر قرآن، کسانی که از درخت دین یا قدرت و حکومت بر مردم برای دنیا بهره‌برداری می‌کنند و از این راه ارتزاق دارند، همانند شتری هستند که گیاه تازه بهاری را به گونه‌ای می‌خورند که پوست آن کنده شده و توانایی رشد و نمو و بقای خود را از دست می‌دهند. از نظر قرآن چنین حرام‌خواری با تزویر و سوءاستفاده از دین، قدرت و حکومت، «سحت» است.

خدایوند به صراحت در قرآن از پرداخت رشوه به حاکمان به منظور دستیابی به اموال دیگران نهی می‌کند (۲۷). این آیه ما را از امر رشوه که یک امر ناپسند است نهی نموده است و دادن چیزی به عنوان هدیه و رشوه به قاضی را تصرف به ناحق در اموال و ثروت‌های دیگران بر می‌شمرد (۲۸). همچنین در آیات دیگر استفاده از اموال دیگران را جز از راه مشروع، صحیح نمی‌داند (۲۹) و از بی‌تفاوتی در برابر رفتار فاسد و ناشایست مفسدان نهی فرموده است و عکس‌العمل مناسب درباره‌ی آن‌ها را خواسته است (۳۰).

از این رو، باید گفت رشوه، حرام‌خواری از مصادیق فساد است و مبارزه با مفسدان؛ راه بازگشت جامعه به سلامت است که در آیات قرآن به آن اشاره شده است و در این طرح نیز مد نظر قرار دارد و نسبت به متخلفان هشدار می‌دهد.

۴- ناپسند شمردن اعمال ناشایست

از دیگر اهداف این طرح، ناپسند شمردن اعمال ناشایست مثل دعوا و خودکشی است که دستورالعمل ۱ به آن اشاره می‌کند و بر عدم تعلق بیمه به هزینه ضرب و جرح و خودکشی تأکید می‌کند. چنان‌که قرآن کریم نیز مرتکبین به این امور را ظالم معرفی می‌کند و می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید اموال هم‌دیگر را به ناروا نخورید مگر آنکه داد و ستدی با تراضی یکدیگر از شما [انجام گرفته] باشد و خودتان را مکشید زیرا خدا همواره با شما مهربان است. و هر کس از روی تجاوز و ستم چنین کند به زودی وی را در آتشی درآوریم و این کار بر خدا آسان است» (۳۱). از این‌رو، خدایوند در کمال اعتدال و عدالت و حمایت از مظلومین، ظالمان به خود و دیگران را وعده‌ی آتش داده است.

طبق روایات نیز یکی از بدترین و زشت‌ترین اعمال، آزار و اذیت دیگران است (۳۲)؛ چرا که برهم زنده‌ی تعادل زندگی فردی و اجتماعی است.

کارهای ناشایست برای فرد و جامعه مضر و زیان‌آور است و پیامدهای ناگواری به بار می‌آورد. این‌گونه کارها اگر گسترش یابد به تدریج کل نظام اجتماعی را از حیات متعادل خود خارج می‌کند. از این‌رو، یکی از وظایف مهم دولت‌ها ایستادگی در مقابل آن‌ها و عدم حمایت از مرتکبین به این اعمال است که در این طرح به آن توجه شده است و در قرآن کریم نیز بر آن تأکید دارد.

۵- باروری و فرزندآوری

از دیگر اهداف این طرح که در دستورالعمل ۷ مبتنی بر رایگان نمودن زایمان طبیعی و افزایش رضایت‌مندی مادران بارور به آن اشاره شده است، تسهیل

در این آیه عدالت با احسان و سرکشی به خویشاوندان پیوند خورده است؛ زیرا اساس اجتماع بشری با آن‌ها استوار است و از نظر اسلام مهم‌ترین هدفی که در تعلیمش دنبال شده صلاح مجتمع و اصلاح عموم است (۱۶). همچنین خداوند با وضع زکات و صدقات و توزیع عادلانه‌ی آن و عدم چپاول آن به دست عده‌ای خاص بر عدالت اجتماعی تأکید می‌کند (۱۷).

در دیدگاه قرآن عدالت اجتماعی مقدم بر مصالح فردی دانسته شده و همگان را مأمور به برپایی عدالت کرده است، زیرا هر چند انسان‌ها فرد فردند، و هر فردی برای خود شخصیتی و خیر و شری دارد، ولیکن از نظر طبیعتی که همه انسان‌ها دارند یعنی طبیعت مدنیت، سعادت هر شخصی مبنی بر صلاح و اصلاح ظرف اجتماعی است که در آن زندگی می‌کند، بطوری که در ظرف اجتماع فاسد که از هر سو فساد آن را محاصره کرده باشد رستگاری یک فرد و صالح شدن او بسیار دشوار است (۱۶). از این رو؛ همگان را مأمور به انجام آن نموده است (۱۸) و پیامبران را به این منظور فرستاده است تا جایی که یکی از اهداف ارسال رسل را برپایی قسط و عدالت اجتماعی معرفی کرده است (۱۹). در روابط اجتماعی نیز مردم را به گواهی از روی عدالت که به تقوا و پرهیزکاری نزدیک است، سفارش نموده است (۲۰). از این رو، مشاهده می‌شود در این طرح با اشاره به این اصل مهم در حمایت از ابقشار آسیب‌پذیر اجتماع در راستای تعلیم قرآنی گام برداشته است و ضمن تأکید بر اقامه آن، به عنوان یک اصل در نظام سلامت به آن اشاره دارد و هر یک از افراد اجتماع در این امر وظیفه دارند.

۲- حمایت از محرومان

از اهداف دیگر این طرح دستورالعمل ۲ و ۶ مبتنی بر بهره‌مندی مردم به خدمات سلامت در مناطق محروم و حفاظت مالی از بیماران خاص و نیازمند است که به ضرورت اکرام و توجه به محرومان و مستضعفان تأکید دارد. در قرآن کریم، به وضوح و با تکرار، از حق محرومین بر حاکمان و ثروتمندان از یک‌سو و تکلیف حاکمان و ثروتمندان نسبت به رعایت حال محرومین از سوی دیگر، سخن به میان آمده است. قرآن کریم در این باره می‌فرماید: «وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ» (۲۱).

قرآن کریم در بیان صفات مصلین می‌فرماید: «و به [پاس] دوستی [خدا] بینوا و یتیم و اسیر را خوراک می‌دادند» (۲۲). قرآن کریم همچنین در آیات دیگر با وضع احکامی به اهتمام به تأمین اقتصادی محرومان از خویشاوندان، یتیمان، مساکین و در راه ماندگان تشویق می‌کند (۲۳).

این آیات برای این گروه از محرومین که ظاهراً به عنوان نمونه (تمثیل، نه تعیین) ذکر شده‌اند، حقی در اموال کسانی که قدرت انفاق دارند ثابت می‌کند؛ در حالی که روشن است این گروه برای چنین استحقاقی، خدمتی ارائه نداده‌اند. از این رو، یکی از اصول اساسی در عرصه نظام اجتماعی با رویکرد اسلامی، حمایت حکیمانه از محرومین و ضرورت توجه حاکمیت سیاسی و صاحبان ثروت به آنان است که در طرح تحول نظام سلامت به آن اشاره دارد و بر اساس مبانی فلسفی که پشتوانه عدالت هستند، توجه به محرومان، لازمه تکریم انسان و محوریت حق و عدالت است که در قرآن کریم تأکید فراوان شده است.

۳- مبارزه با مفسدان

یکی دیگر از اهداف این طرح که در دستورالعمل ۲ به آن اشاره شده است مبتنی بر عدم دریافت هرگونه وجهی خارج از روال صندوق بیمارستان و توییح به مراجع ذی‌صلاح است که به مساله رشوه و فساد اداری و مبارزه با آن اشاره دارد.

نظارت را امری همگانی معرفی می‌کند (۳۹). در واقع مرجع دیگری که مسئولیت نظارت و کنترل جامعه و اقدام برای اصلاح کجی‌ها و انحراف‌ها را به عهده دارد، توده‌های عظیم مردم هستند که در قرآن از آن‌ها گاهی به ناس تعبیر می‌شود. این نوع نظارت عموماً همان نظارت عامه یا همگانی است که در قرآن تحت عنوان امر به معروف و نهی از منکر مورد بحث قرار گرفته است (۴۱ و ۴۲).

در قرآن کریم، حق شهروندان برای نظارت بر حاکمیت و نهادهای منبعث از آن، نه تنها حق، که حکم شرعی و تکلیف مردم است. یعنی اینکه هرگاه منافع فردی یا جمعی در موردی چنان باشد که به هیچ رو قابل چشم‌پوشی نباشد، شهروندان جامعه اسلامی نمی‌توانند و نباید در تحقق آن کوتاهی کنند (۴۳).

در بحث سلامت نیز یکی از مسائل مهم نظارت همه جانبه بر کیفیت و کمیّت خدمات و نظام اداری است که هم وظیفه دستگاه‌های نظارتی دولتی و هم وظیفه همگانی جهت ارتقاء و بهبود سلامت جامعه است؛ چرا که یکی از عوامل اساسی در نهادینه‌سازی سلامت عمومی، نظارت عموم افراد جامعه بر عملکرد دستگاه‌های ارائه‌دهنده خدمات پزشکی است.

۸- توجه به علم و تربیت و آموزش

از دیگر مولفه‌های این طرح توجه به موضوع علم و آموزش و تربیت است که در دستورالعمل ۴ مبتنی بر بهبود فرایندهای آموزشی از طریق افزایش کیفیت و زمان ویزیت سرپایی اشاره می‌کند.

در قرآن کریم و روایات معصومین (ع) برای تعلیم و تربیت اهمیت خاصی قائل است و در فضیلت علم و علم‌آموزی فراوان سخن به میان آمده است. خداوند کسانی را که ایمان آوردند و آنان را که علم داده شدند را بسیار بلندمرتبه می‌داند (۴۴). همچنین در مواضع فراوانی برتری عالم را نمایان ساخته است و در آیاتی به این برتری تصریح نموده است (۴۵). قرآن به علم‌آموزی تشویق و بلکه امر می‌کند (۴۶). در روایات نبوی علم چنان نقش ارزنده‌ای در حیات الهی انسان دارد که علم‌آموزی به فرموده پیامبر اکرم (ص) واجب است (۴۷) و نشر و آموزش علوم را بهترین صدقات بیان کرده‌اند (۴۸). همچنین سپردن دانش به نااهل را عامل تباهی آن علم معرفی فرمودند (۴۹) و مسلمانان را به نوشتن علوم و دانسته‌هایشان تشویق می‌فرمودند (۵۰). قرآن کریم علم را منشأ تقوا و ترس از خدا (۵۱) و زهد و پاکی معرفی کرده است (۵۲).

از آن جا که تعلیم مقدمه تربیت است، و هر تربیتی از راه تعلیم حاصل می‌شود، یکی از مسائل مهم در بحث سلامت توجه به آموزش و تربیت است که در این طرح به آن توجه شده است و چنان که اشاره شد در آموزه‌های قرآنی بر آن تاکید فراوان شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

طرح تحول نظام سلامت به عنوان یک ساختار اصلاحاتی برای نظام سلامت، از اردیبهشت سال ۱۳۹۳ شمسی با هدف اصلاح و رفع اشکالات اساسی نظام سلامت اجرا گردید. در راستای اجرای این طرح در کشور ایران، مطالعات متعدد کمی و کیفی از ابعاد و زوایای مختلفی به نقد و بررسی این طرح پرداخته‌اند. مطالعه حاضر به منظور بررسی چالش‌های طرح تحول نظام سلامت از دیدگاه مدیران، ارائه‌دهندگان و دریافت‌کنندگان خدمات سلامت صورت گرفت. واحدهای مورد پژوهش، مهمترین مشکلات فعلی این طرح را کمبود بودجه، نارضایتی پرسنل، تفاوت در پرداخت‌های مالی به ارائه‌دهندگان خدمات، کمبود

باروری و فرزندآوری است. در قرآن کریم در آیه شریفه ۷۲ سوره نحل فرزند را به عنوان نعمت الهی معرفی می‌کند و در آیه ۴۶ کهف، خداوند از فرزندان به عنوان زیور زندگی یاد می‌کند و در آیات سوره هود و حجر، فرزند را به عنوان بشارتی برای پدر و مادر معرفی می‌کند (۳۳ و ۳۴) و در سوره آل عمران آیه ۳۸ و سوره انبیاء آیه ۹۰ به صورت ضمنی از باروری به عنوان هدیه از سوی خداوند تبارک و تعالی به بندگان شایسته یاد می‌کند. نکته جالب این که در قرآن کریم، توجه به زاد و ولد انسان‌های شایسته و مومن و افزایش تعداد جمعیت نیکوکاران و صالحان مورد توجه است. بر اساس آیات سوره اعراف که به خلقت اولین انسان و اولین بارداری اشاره شده است. حضرت آدم و حوا (علیهم‌السلام) از خدا درباره مسائلی چون جنسیت، قوی بودن یا شرایط جسمانی و خصوصیات ظاهری فرزندشان تقاضایی ندارند؛ بلکه خواهان فرزندی صالح و نیکوکار هستند (۳۵).

از نظر جامعه‌شناسی، یک جامعه پویا به منابع انسانی پویا نیاز دارد و جمعیت، اصلی‌ترین سرمایه هر کشور بوده و با توجه به منابع طبیعی و توانمندی‌های صنعتی و اقتصادی میزان آن باید با حجم جغرافیایی کشور تطابق عینی داشته باشد که در این طرح با رایگان نمودن زایمان طبیعی زمینه‌ی باروری را فراهم نموده است.

۶- خدمت‌رسانی

از مهمترین اهداف این طرح خدمت‌رسانی است که اهداف تمامی دستورالعمل‌هاست. چنان که در دستورالعمل ۳ و ۵ و ۷ بر افزایش رضایت‌مندی مردم و بیماران، و در دستورالعمل ۵ بر یکپارچه‌سازی کمی و کیفی خدمات هتلینگ بر حسب نیازها و انتظارات اجرایی متناسب با نیاز بیمار و حس رفاه و آسایش و آرامش و دلگرمی، اشاره دارد.

یکی از مسائلی که در اسلام مورد توجه است و به آن فراوان توصیه شده است، مسئله خدمت به مردم می‌باشد. در قرآن کریم به تعاون و همکاری در کار خیر دعوت می‌نماید (۳۶). خدمت به مردم مطابق احادیث و روایات، از زیباترین و با فضیلت‌ترین کارها نزد خداوند محسوب می‌گردد (۳۷). پیامبر گرمای اسلام در این باره می‌فرماید: «مردم همگی (درحکم) عیال و خانواده خداوند، پس بهترین مردم نزد خداوند کسی است که بیشترین نفع را به مردم برساند» (۳۸) و نیز آن حضرت در روایتی سخت هشداردهنده شرط مسلمانی را اهتمام به امور مسلمانان عنوان می‌فرماید (۳۹).

زندگی اجتماعی اصولاً چیزی جز خدمات متقابل بین گروه‌های متفاوت جامعه نیست. هرچه خدمات بهتر و بیشتری در جامعه ارائه شود، زمینه داشتن جامعه‌ای با نشاط و سالم، بیشتر پدید می‌آید. از این رو، تامین هر کدام از نیازهای واقعی انسان‌ها، خدمت است و مراقبت و پاسداری از جان و مال و سلامتی، بهداشت مردم در زندگی فردی و اجتماعی از خدمات دولت به مردم است که جزو اهداف این طرح می‌باشد.

۷- نظارت همگانی

از دیگر اهداف این طرح دستورالعمل ۸ مبتنی بر نظارت همه‌جانبه بر کیفیت و کمیّت است. از اصول نظارتی در نظام سیاسی و اداری و اجتماعی اسلام، نظارت همگانی است که به طور مستقیم به وسیله مردم اعمال می‌شود و عامل بازدارنده نیرومندی در برابر لغزش مسوولان محسوب می‌شود (۴۰). هرگاه همه‌ی اجزای یک نظام با دیدن خطاها و انحرافات تذکر دهند، این تذکرات تأثیر بسیار تعیین کننده‌ای بر اصلاح رفتار مجموعه خواهد داشت. بدین رو، پیامبر اکرم (ص) مسأله

نیروی انسانی، کمبود منابع مالی، انسانی، افزایش تقاضای القایی، بار مالی سنگین برای سازمان‌های بیمه‌گر، افزایش بار کاری پرسنل، کمبود فضا و تجهیزات مناسب مطرح نمودند.

در این پژوهش به تطبیق طرح تحول نظام سلامت و اهداف آن با آیات قرآن کریم پرداخته شد و با تأکید بر وجوه مثبت این طرح، مبانی قرآنی آن از آیات قرآن استخراج گردید. این پژوهش بر بررسی هماهنگی مفاد این طرح با آموزه‌های قرآنی می‌پردازد که نشان از هماهنگی بین بندهای این طرح و آموزه‌های اسلامی است. این طرح با هشت بسته حمایتی تحولی در حوزه سلامت کشور به شمار می‌رود، هر چند نواقصی در اجرای آن می‌باشد، اما تحقق این طرح می‌تواند نقطه عطفی در اجرای نظام سلامت پایدار مبتنی بر آموزه‌های وحیانی باشد.

از اهداف مهم طرح نظام سلامت، عدالت اجتماعی و تأکید بر ابقاش آسیب‌پذیر در دستورالعمل ۱ و ۲ آن است که یکی از مسائل مهم در نظام اجتماعی است که خداوند در قرآن کریم نیز به آن تأکید دارد (۱۵) و پیامبران را به این منظور فرستاده است تا جایی که یکی از اهداف ارسال رسل را برپایی قسط و عدالت اجتماعی معرفی کرده است (۱۹). همچنین از اهداف دیگر این طرح دستورالعمل ۲ و ۶ مبتنی بر بهره‌مندی مردم به خدمات سلامت در مناطق محروم و حفاظت مالی از بیماران خاص و نیازمند است که به ضرورت حمایت از محرومان و مستضعفان تأکید دارد. در قرآن کریم، نیز به صراحت و تکرار، از حق محرومین از یک‌سو و تکلیف حاکمان و ثروتمندان نسبت به رعایت حال محرومین از سوی دیگر، سخن به میان آمده است (۲۱).

از اهداف این طرح که در دستورالعمل ۲ به آن اشاره شده است، مبارزه با مفسدان مبتنی بر عدم دریافت هرگونه وجهی خارج از روال صندوق بیمارستان و برخورد با مساله رشوه و فساد اداری است. از نظر آموزه‌های قرآنی، رشوه گرفتن و رشوه‌خواری عملی زشت و ناپسند شمرده شده است (۲۴ و ۲۵). از دیگر اهداف این طرح، ناپسند شمردن اعمال ناشایست مثل دعوا و خودکشی است که دستورالعمل ۱ به آن اشاره می‌کند و بر عدم تعلق بیمه به هزینه ضرب و جرح و خودکشی تأکید می‌کند. چنان‌که قرآن کریم نیز مرتکبین به این امور را ظالم معرفی می‌کند (۳۱) از این رو، خداوند در کمال اعتدال و عدالت و حمایت از مظلومین، ظالمان به خود و دیگران را وعده‌ی آتش داده است و طبق روایات نیز یکی از بدترین و زشت‌ترین اعمال، آزار و اذیت دیگران است (۳۲).

از دیگر اهداف این طرح که در دستورالعمل ۷ آمده است، تسهیل باروری و فرزندآوری است. خداوند در قرآن کریم در آیات فراوانی به این مساله تأکید کرده است مثلاً در برخی آیات فرزند را به عنوان نعمت الهی (۵۳) و در برخی آیات از فرزندان به عنوان زیور زندگی (۵۴)، و در پاره‌ای از آیات فرزند را به عنوان بشارتی برای پدر و مادر معرفی می‌کند (۳۳) و برخی آیات از باروری به عنوان هدیه از سوی خداوند تبارک و تعالی به بندگان شایسته یاد می‌کند (۳۴، ۵۵ و ۵۶).

از مهمترین اهداف این طرح خدمت‌رسانی است که اهداف تمامی دستورالعمل‌هاست. چنان‌که در دستورالعمل ۳ و ۵ و ۷ بر افزایش رضایتمندی مردم و بیماران، و در دستورالعمل ۵ بر یکپارچه‌سازی کمی و کیفی خدمات بر حسب نیازها و انتظارات اجرایی متناسب با نیاز بیمار و حس رفاه و آسایش و آرامش و دلگرمی، اشاره دارد. یکی از مسائلی که در اسلام مورد توجه است و به آن فراوان توصیه شده است و همگان را به تعاون و همکاری در کار خیر دعوت

می‌نماید (۳۶) و مطابق احادیث و روایات، از زیباترین و با فضیلت‌ترین کارها نزد خداوند خدمت‌رسانی به خلق می‌باشد (۳۷). از دیگر اهداف این طرح نظارت همگانی است که در دستورالعمل ۸ بر نظارت همه جانبه بر کیفیت و کمیت تأکید دارد. این نوع نظارت همگانی که در قرآن تحت عنوان امر به معروف و نهی از منکر در موارد مختلفی مورد تأکید قرار گرفته است (۴۱ و ۴۲) و پیامبر اکرم (ص) نیز مسأله نظارت را امری همگانی معرفی می‌کند (۳۹).

از دیگر مولفه‌های این طرح توجه به موضوع علم و آموزش و تربیت است که در دستورالعمل ۴ مبتنی بر بهبود فرایندهای آموزشی از طریق افزایش کیفیت و زمان ویزیت سرپایی اشاره می‌کند. چنان‌که در قرآن کریم و روایات معصومین (ع) برای تعلیم و تربیت اهمیت خاصی قائل است و در فضیلت علم و علم‌آموزی فراوان سخن به میان آمده است. خداوند کسانی را که ایمان آوردند و آنان را که علم داده شدند را بسیار بلندمرتبه می‌داند (۴۴). همچنین در مواضع فراوانی برتری عالم را نمایان ساخته است و در آیاتی به این برتری تصریح نموده است (۴۵). قرآن به علم‌آموزی تشویق و بلکه امر می‌کند (۴۶). در روایات نبوی علم چنان نقش ارزنده‌ای در حیات الهی انسان دارد که علم‌آموزی به فرموده پیامبر اکرم (ص) واجب است (۴۷) و نشر و آموزش علوم را بهترین صدقات بیان کرده‌اند (۴۸) همچنین سپردن دانش به نااهل را عامل تباهی آن علم معرفی فرمودند (۴۹) و مسلمانان را به نوشتن علوم و دانسته‌هایشان تشویق می‌فرمودند (۵۰). قرآن کریم علم را منشأ تقوا و ترس از خدا (۵۱) و زهد و پاکی معرفی کرده است (۵۲).

از بررسی طرح تحول نظام سلامت نتیجه می‌شود که موضوعاتی از قبیل عدالت اجتماعی، برابری انسان‌ها، مبارزه با فساد اداری و عمل حرام رشوه، دفاع از محرومان و نیازمندان، تأکید بر محوریت ابقاش آسیب‌پذیر و سعی در حل مشکلات مردم و افزایش رضایتمندی آن‌ها و آسان نمودن فرزندآوری و مبارزه با اعمال قبیح و توجه به آموزش و تربیت و علم در کشور می‌باشد. آن موضوعات مهم را با آیات قرآن تطبیق داد و نتیجه گرفت که طرح تحول و اهدافش که انقلابی در نظام سلامت کشور است شباهت زیادی با گفته‌های خداوند در قرآن دارد گرچه این طرح ممکن است کاستی‌هایی هم داشته باشد یا نقص در اجرای آن وجود داشته باشد اما مفاهیم و موضوعات برداشت شده از آن مطابق با گفته‌های خداوند است. بر اساس تحقیقات دیگر صورت گرفته، وضعیت سلامت کشور در آغاز طرح تحول بر اساس شاخص‌های بین‌المللی در بین ۱۹۱ کشور، رتبه ۱۱۴ را در وضعیت کلی اهداف نظام سلامت به دست آورده است (۵۷) با وجود دستاوردهایی که طرح تحول سلامت به دنبال خود داشته است، باید اذعان کرد که با چالش‌هایی نیز همراه می‌باشد. بر اساس این مطالعه مهمترین چالش‌های طرح شامل کمبود منابع مالی، عدم توانایی بیمه‌ها برای تعهدات خود، کمبود نیروی انسانی و مناسب نبودن فضای فیزیکی و تجهیزات می‌باشد که در صورت ادامه آن، طرح با مشکلات جدی برخورد خواهد کرد. لذا با توجه به اهمیت طرح تحول نظام سلامت در ارتقای سطح بهداشت و درمان جامعه و ارائه خدمات مناسب و شایسته به کلیه افراد جامعه، ضرورت دارد که حمایت همه جانبه‌ای در کلیه سطوح ملی از این طرح به عمل آید. برای اینکه طرح تحول نظام سلامت بتواند به راه خود ادامه دهد، نیاز است که اقداماتی انجام شود؛ وزارت بهداشت متعهد به سطح‌بندی تمام خدمات تشخیصی و درمانی شود، بازنگری و تعدیل مناسب در تعرفه‌ها و خدمات انجام شود، سامانه پرونده الکترونیک سلامت و مکانیزه کردن فرآیندهای درمان

عصر حاضر در سایه توجه بر ابعاد قرآنی مؤلفه‌های طرح نظام سلامت و نصب‌العین قرار دادن آموزه‌های قرآنی مرتفع گردد.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تضاد منافی در پژوهش حاضر وجود ندارد.

تشکر و قدردانی

از داوران محترم به خاطر ارائه‌ی نظرات و پیشنهادات راهگشا صمیمانه سپاسگزاریم.

صورت گیرد. همچنین دائماً روندهای این طرح به ویژه در حوزه منابع رصد شود و گزارش لازم جهت اصلاح امور به سیاستگذاران و برنامه‌ریزان ارائه گردد (۵۸).
پیشنهاد می‌گردد که مسئولین کشور به ویژه برنامه‌ریزان سلامت جامعه، به فکر برنامه‌ریزی در خصوص آگاه‌سازی و زمینه‌سازی برای هموارسازی مالک‌های سلامت اجتماعی با شاخصه‌های قرآنی و اسلامی باشند تا جامعه به کمترین صدمات و کجروی‌های اجتماعی دچار شود. چراکه آثار محقق شدن طرح نظام سلامت در حوزه‌های گوناگون، بسیار است که مهمترین آن فراهم نمودن رفاه اجتماعی در بستر عدالت اجتماعی و امنیت اجتماعی است. در نتیجه، بهترین راهکار مستخرج از این مقاله، رویکرد تطبیقی در ارائه قوانین و دستورالعمل‌ها است که می‌تواند بر اساس تحقیقات موجود در کشور بیشتر آسیب‌های اجتماعی

References

1. Ahmadvand AR, Akbari ME, pour asghari H, Jamshidi HR, Hajimahmoodi H, HassanzadehA, et al. Health System Reform: A Guide to Justice and Efficiency. Tehran: Ibn Sina Bozorg Cultural Institute; 2005. [In Persian]
2. Shadpour K. Health sector reform in Islamic Republic of Iran. Hakim. 2006; 9(3): 1-18. [In Persian]
3. Health System Transformation Initiative Plan Set. Available at: http://treatment.sbmu.ac.ir/uploads/HSE_Chapter_930207_1400.pdf [In Persian]
4. Hashemi B, Baratloo A, Forouzafar MM, Motamedi M, Tarkhorani M. Patient Satisfaction Before and After Executing Health Sector Evolution Plan. Iran J Emerg Med. 2015; 2(3): 127-33. [In Persian]
5. Akhondzade R Health System Transformation Project, an Opportunity or a Threat for Doctors (Editorial). JAP. 2014; 5(3): 1-2. [In Persian]
6. Nasr SH. "Quran". Britanica. Retrieved April 16, 2014. <https://www.britannica.com/topic/Quran/Origin-and-compilation>. [In Persian]
7. Maarefat MH. The Miracle of the Quran, (Displaced) the Great Islamic Encyclopedia. Vol 9. (Without publication date). [In Persian]
8. Wikipedia, The Free Encyclopedia. "Islam in Iran". Available at: https://fa.wikipedia.org/wiki/%D8%A7%D8%B3%D9%84%D8%A7%D9%85_%D8%AF%D8%B1_%D8%A7%DB%8C%D8%B1%D8%A7%D9%86#cite_ref-autogenerated4_2-0 [In Persian]
9. Ebrahimi Jumei R, Attempts F. Economic Ethics in Distribution from the Quran's Viewpoint. Quarterly Journal of Quarterly Education. 2015; 5(17): 125-49. [In Persian]
10. Bachari J, Pour Mohammadi R, Shahdari Nejad S. Investigating the Preventive Factors of the Effect of Suffering and Effort and Its Role on Mental Health with Emphasis on Quran. Interdisciplinary Quranic Studies. 2015; 6(2): 21-40. [In Persian]
11. Tahmasebi Baldachi A, Ghanbari L. Investigating the Indicators of Islamic Culture to Provide Personal and Social Health from the Perspective of the Holy Quran. Interdisciplinary Quranic Studies. 2016; 7(1): 37-50. [In Persian]
12. Moazadi K, Asadi A. A Survey of Mental Health Practices from the Quran's Viewpoint. Journal of Ardabil University of Medical Sciences. 2012; 12(1): 85-96. [In Persian]
13. Khakpour H, Hasumi V, Goli M, Iramesh A. The Educational Functions of Hope and Its Role in the View of the Quran. Biological Ethics Quarterly. 2016; 3(10): 59-90. [In Persian]
14. Alipour F, Mahdavi F. The Halal and the Most Excellent Food Health Standards from the Quran's Viewpoint. Journal of Islam and Health. 2014; 1(2): 41-50. [In Persian]
15. Holey Quran; Surah Al-Nahl, Verse 90.
16. Tabatabai MH. Al-Mizan Fi-Tafsir al-Quran. Qom: Islamic Publications Office; Teachers of Qom Theological Seminary; 1996. Vol 12, p. 330. [In Persian]
17. Holey Quran; Surah Al-Hashr, Verse 7.
18. Holey Quran; Surah Al-Nesa, Verse 135.
19. Holey Quran; Surah Al-Hadid, Verse 25.
20. Holey Quran; Surah Al-Maedeh, Verse 8.
21. Holey Quran; Surah Al-Maarej, Verse 24-25.
22. Holey Quran; Surah Al-Ensan, Verse 8.
23. Holey Quran; Surah Al-Anfal, Verse 41.
24. Holey Quran; Surah Al-Maedeh, Verse 42&63.
25. Holey Quran; Surah Taha, Verse 61.

26. Ibn Manzur M. *Lissan al-Arab*, Third Edition. Beirut: Dar al-Fakir al-Nabar and al-Nashr and Tawziyyah, issued by Dar; 1993. Vol 2, p. 41. [In Persian]
27. Holey Quran; Surah Al-Baghereh, Verse 188.
28. Tabatabai MH. *Al-Mizan Fi-Tafsir al-Qur'an*. Qom: Islamic Publications Office; Teachers of Qom Theological Seminary; 1996. Vol 2, p. 52. [In Persian]
29. Holey Quran; Surah Al-Nesa, Verse 29.
30. Holey Quran; Surah Al-Anaam, Verse 68.
31. Holey Quran; Surah Al-Nesa, Verse 29&30.
32. Ibn SHobe Harani H. *Tohaf al-Rasul al-al-Rasoul al-Rasul Sallallaahu 'alaihi wa sallam*, Print: Second. Qom: Teachers' Society; 1983. p. 489. [In Persian]
33. Holey Quran; Surah Hood, Verse 71.
34. Holey Quran; Surah Al-Hejr, Verse 51-53.
35. Holey Quran; Surah Al-Aaraf, Verse 189.
36. Holey Quran; Surah Al-Maedeh, Verse 2.
37. Hor Amoli M. *Vasael Al-Shi'a*, First Edition. Qom: Al-Bait Institute of Prophet Muhammad; 1988; Vol 16, p. 345. [In Persian]
38. Ibn Babuiyeh M. *The Causes of Al-Shara'i*, Translated by: Hedayatullah Murrahmi, Sixth Edition. Tehran: Mostafavi's Book of Sale; 1987. p. 131. [In Persian]
39. Akhavan Kazemi B. *Supervision in the Islamic System*. Tehran: Institute for Islamic Culture and Thought; 2012. p. 115. [In Persian]
40. Shaeiri M. *Jameo al-Akhbar*, first edition, Najaf, Translated by: Heidari; p.119. [In Persian]
41. Holey Quran; Surah Aal emran, Verse 104 & 110.
42. Holey Quran; Surah Al-Haj, Verse 42.
43. Ismaili M. *Public Monitoring in Religious Democracy (Differences and Benefits)*, Proceedings of the Public Monitoring of Consensus and Its Role in Social Reform, Tehran: The Headquarters of the Famous and Prevailing of the Islamic Republic of Iran Broadcasting. 2005. p. 45. [In Persian]
44. Holey Quran; Surah Al-Mojadeleh, Verse 11.
45. Holey Quran; Surah Al-Zomar, Verse 9.
46. Holey Quran; Surah Al-Nahl, Verse 43.
47. Barghi A. *Al-Mahasan*, Second Edition. Qom: The Islamic Book of Islam; 1992. Vol 1, p. 225. [In Persian]
48. SHahid Sani. *Moniyat al-Morid*. Qom: Publication Office Publication No. 1409, p. 105. [In Persian]
49. Mottaqi Hindi A. *Kanz al-Omal fi Sanan al-Aqwal and Al-Aqal*, Research by Sheikh Bakri Hayani, Edited by: Sheikh Safavi Al-Saqqa. Beirut: Institute of Al-Rasali; 1989. Vol 1, p. 184. [In Persian]
50. Hor Amoli M. *Vasael Al-Shi'a*, First Edition, Qom: Al-Bait Institute of Prophet Muhammad; 1988. Vol 27, p. 95. [In Persian]
51. Holey Quran; Surah Fater, Verse 28.
52. Holey Quran; Surah Saba, Verse 6.
53. Holey Quran; Surah Al-Nahl, Verse 72.
54. Holey Quran; Surah Al-Kahf, Verse 46.
55. Holey Quran; Surah Aal emran, Verse 38.
56. Holey Quran; Surah Al-Anbiya, Verse 90.
57. Sajadi HS, Hosseini M, Dehghani A, Khodayari R, Zandiyan H, Hosseini SS. *The Policy Analysis of Iran's Health Transformation Plan in Therapeutic Services*. *Hakim Health Sys Res*. 2018; 21(2): 71- 88.
58. Khalajinia Z, Gaeeni M. *Challenges of Implementation of Health Care Reform in the Area of Treatment in City of Qom*. *Manage Strat Health Syst*. 2018; 3(3): 212-24.

Studying the health system transformation plan from the perspective of the Holy Qur'an

Received: 6 July 2021

Accepted: 4 Sep. 2021

Mohammadi R (PhD) ^{1*}

Yousefi M (MD student) ²

1. Faculty of Quranic Sciences
Shahroud, Holy Quran Sciences and
Education University, Shahroud, Iran.

2. Faculty of Medical, Shahroud
University of Medical Sciences,
Shahroud, Iran.

*Corresponding Author:

Rouhollah Mohammadi

Faculty of Quranic Sciences Shahroud,
Holy Quran Sciences and Education
University, Shahroud, Iran.

Tel: +98 2332300267

Fax: +98 2332300267

Email:

roohollah.mohammadi88@gmail.com

Abstract

Introduction: The health system transformation plan is a revolution in the field of health in the country with eight services such as social justice, human equality, fight against corruption and defense of the deprived. This plan is trying to solve people's problems, facilitate childbearing, fight against immoral practices and pay attention to science, education and service provision. Since the Holy Qur'an is the holy book of Islam which is the most complete religion and the official religion of Iran, the aim of the present study was to investigate the comparative study of the goals of the health system transformation plan with the Holy Qur'an and an emphasis on its efficiency.

Methods: In this descriptive-analytical study, through studying the health transformation plan, its components, matching each of these components with the Holy Qur'an and the verses related to the objectives of the instructions were extracted using library studies and its Qur'anic principles were shown. In this research, all ethical issues have been considered. Meanwhile, the authors of the article have no conflict of interest.

Findings: After reviewing the texts used, the findings have indicated that issues such as social justice, equality of human beings, fight against corruption and bribery, defense of the deprived and needy, emphasis on the centrality of vulnerable groups, an attempt to solve people's problems and increase their satisfaction, childbearing facilitation, fight against immoral actions and attention to education and science in the country are of the most important Qur'anic components of the health system transformation plan.

Conclusion: Investigating the items of this plan represents the harmony between this plan and the Qur'anic instructions. It is hoped that the realization of this plan will be a turning point in the implementation of a sustainable health system based on Qur'anic teachings.

Keywords: Health system, Transformation plan, Holy Qur'an